

HYPERICUM 16, maart 2018

Excursieverslagen FWT-FLORON 2017

W. Boersma, P.F. Stolwijk & O.G. Zijlstra

Oele, 22 april 2017 (Pieter Stolwijk)

Om 10 uur verzamelden de volgende 9 deelnemers zich op de parkeerplaats aan de weg Hengelo-Haaksbergen: Wytze Boersma, Igor Mavridis, Harvey Pearson, Andries van Renssen, Jo Schunselaar, Pieter Stolwijk, René de Wilde, Otto Zijlstra, en als nieuwe deelnemer Helena Post. Doel van de excursie was de voorjaarsflora van Oele opnieuw te bekijken.

Op het verzamelpunt demonstreerde Pieter een nieuw taxon uit de groep van *Poa pratensis* (Veldbeemdgras): *Poa humilis*. Of dit taxon erkend gaat worden als soort moet echter nog afgewacht worden. Vandaar liepen we richting de watermolen en dan verder naar het Oelerbos, waar we een uitgebreid rondje liepen om vervolgens terug te keren naar de auto's. Bij elkaar hebben we 9 à 10 kilometer afgelegd in vier verschillende km-hokken: 248-472 met 44 soorten, 248-473 met 168 soorten, 247-473 met 123 soorten, 247-474 met 51 soorten; een leuk resultaat voor zo'n vroege excursie.

Maar bovenal hebben we genoten van het intieme en zeer afwisselende landschap van Oele. De blikvangers waren natuurlijk de voorjaarsbloeiers *Ficaria verna* subsp. *verna* (Speenkruid), *Anemone nemorosa* (Bosanemoon), *Polygonatum multiflorum* (Gewone salomonszegel), *Oxalis acetosella* (Witte klaverzuring), *Alliaria petiolata* (Look-zonder-look), *Cardamine pratensis* (Pinksterbloem), *Caltha palustris* subsp. *palustris* (Gewone dotterbloem), *Viola riviniana* (Bleeksporig bosvioltje). Ook zagen we enkele exemplaren *Ulex europaeus* (Gaspeldoorn) in volle bloei, een gewone soort op het landgoed Twickel.

Meer bijzonder waren *Blechnum spicant* (Dubbeloof), *Luzula pilosa* (Ruige veldbies), *Lamium galeobdolon* s.s. (Echte gele dovenetel), *Carex elongata* (Elzenzegge), *Mespilus germanicus* (Mispel) en *Crataegus laevigata* (Tweestijlige meidoorn).

Ook heeft Otto ons attent gemaakt op enige Paardenbloemen: *Taraxacum ancistrolobum*, *T. lamprophyllum* e.a.

René de Wilde bleek zich inmiddels ook op mossen te hebben geworpen. Helaas konden we die niet verder noteren, omdat we die soortgroep nog niet geïnstalleerd hadden op NOVA, de app voor waarnemingen.

Na de excursie kregen we van René bericht dat hij ook *Dryopteris affinis* (Geschubde mannetjesvaren) had gezien.

Nieuwebrug, 20 mei 2017 (Pieter Stolwijk)

Om 10 uur verzamelden de volgende 7 deelnemers zich op de parkeerplaats bij het wandelstartpunt Nieuwebrug: Ruud Kuipers, Igor Mavridis, Harvey Pearson, Helena Post, Pieter Stolwijk, René de Wilde, Otto Zijlstra.

Het gebied rond Nieuwebrug was nog nooit door de Floristische Werkgroep Twente bezocht; dus was een bezoek zeer gewenst.

Ter plekke werd besloten zowel de oevers van de Regge te bezoeken alsook de droge heideterreinen ten zuiden daarvan. Dat kon met een wandeling die bijna geheel in km-hok 225-500 lag, met een kort slingertje in km-hok 224-500.

Aan rivierbegeleidende flora konden we de volgende soorten noteren:

Pimpinella saxifraga (Kleine bevernel), *Ranunculus bulbosus* (Knolboterbloem), *Carduus crispus* (Krudistel), *Rorippa austriaca* (Oostenrijkse kers), niet te verwarren met de eveneens aanwezige *Rorippa amphibia* (Gele waterkers), *Barbarea stricta* (Stijf barbarakruid).

Helaas werd *Dianthus deltoides* (Steenanjer) niet gezien, een soort die hier volgens gegevens van de provincie toch tamelijk veel te vinden is.

Op de droge heide zagen we onder andere: *Corynephorus canescens* (Buntgras), *Spergula morisonii* (Heidespurrie), *Teesdalia nudicaulis* (Klein tasjeskruid), *Galium saxatile* (Liggend walstro), *Danthonia decumbens* (Tandjesgras), *Aira praecox* (Vroege haver), *Jasione montana* (Zandblauwtje).

Overige minder algemene soorten:

Cerastium arvense (Akkerhoornbloem), *Scirpus sylvaticus* (Bosbies), *Polygonatum multiflorum* (Gewone salomonszegel), *Melampyrum pratense* (Hengel), *Typha angustifolia* (Kleine lisdodde) in 224-500, *Ajuga reptans* (Kruipend zenegroen), *Mycelis muralis* (Muursla), *Myrrhis odorata* (Roomse kervel), *Teucrium scorodonia* (Valse salie).

Tot slot demonstreerde Otto nog een aantal microspecies van Paardenbloem (*Taraxacum*): *T. quadrans*, *T. tortilobum*, *T. ancistrolobum*, *T. sellandii*.

In totaal werden 223 soorten genoteerd, een respectabel aantal.

De koffie en appelgebak (met en zonder slagroom) na afloop waren dan ook dik verdiend.

Domelaar, 17 juni 2017 (Otto Zijlstra)

Deelnemers: Ruud Kuipers, Igor Mavridis, Jan Meutstege, Andries van Rensen, Harry Schepers, René de Wilde, Otto Zijlstra

Doel van de excursie was het zuidelijke deel van zandafgraving de Domelaar, west van Markelo, gelegen in kilometerhok 227-483 (Groenlandsdijk) en 228-483 (Slagendijk). Bijkomend doel was het zoeken naar *Groenlandia densa* (Paarbladig fonteinkruid), ruim 25 jaar geleden gemeld van een sloot in 227-483.

René de Wilde, - hier goed bekend -, leidde ons vanaf de Slagendijk het terrein rond de zandafgraving in. Op de open, zandige delen troffen we onder meer *Vulpia myuros* (Langbaardgras), *Gnaphalium luteo-album* (Bleekgele droogbloem) en *Juglans regia* (Okkernoot) aan. Langs de ruige oever zagen we een populatie van anderhalf meter hoge Zuring-planten, die door Otto enthousiast

als de slechts twee keer eerder in Twente aangetroffen *Rumex salicifolius* (Wilgzuring) werd benoemd. Dankzij een kritische Andries van Renssen en Wytze Boersma, die enkele dagen later de groeiplaats bezocht moest dit worden herroepen: het bleek onmiskenbaar *Rumex palustris* (Moeraszuring), overigens ook een leuke vondst.

Baldellia ranunculoides subsp. *ranunculoides* (foto Otto Zijlstra)

Spectaculair echter was de vegetatie die we aantreffen op de grens met 227-483, in een natte, min of meer slijkige laagte van zo'n tien meter lang: meer dan honderd planten *Limosella aquatica* (Slijkgroen) - slechts bekend van enkele efemere groeiplaatsen bij Enschede -, duizenden bloei-stengels *Eleocharis acicularis* (Naaldwaterbies), tientallen bloeiende planten *Baldellia ranunculoides* subsp. *ranunculoides* (Stijve moerasweegbree) en hier en daar *Carex oederi* subsp. *oederi* (Dwergzegge). Deze niet eerder in Twente geziene combinatie van soorten kan vegetatiekundig gerekend worden tot het *Elocharito acicularis-Limoselletum* (Slijkgroenassociatie), zeldzaam in het rivierengebied, daarbuiten uiterst zelden.

Verder westwaarts hoopten we in de sloot waar destijds *Groenlandia densa* zou hebben gegroeid deze terug te vinden, wat helaas niet lukte. Wel werd *Potamogeton trichoides* (Haarfonteinkruid) en *Elodea canadensis* (Brede waterpest), - bij ons tegenwoordig een bijzonderheid -, gezien. Op het droge talud ernaast werd *Filago vulgaris* (Duits viltkruid) genoteerd en in het aangrenzende moerasje *Veronica scutellata* (Schildereprijs).

In totaal werden 125 taxa gestreept in 227-483 en 141 taxa in 228-483.

René nodigde ons hierna uit op zijn boerderij bij Elsen voor koffie en koek, die we ons daar goed lieten smaken, nadat we eerst zijn tuin met bijzondere planten hadden bewonderd. Aangesterkt liet hij ons vervolgens zijn aangekochte bosje zien, iets verderop gelegen. Hier toonde hij een ons niet bekende groeiplaats van zestien exemplaren *Gymnocarpium dryopteris* (Gebogen driehoeksvaren), en zagen we *Blechnum spicant* (Dubbelloof) en *Carex panicea* (Blauwe zegge). Met een boog terug naar de boerderij liet hij ons tenslotte *Viola canina* (Hondsviooltje) zien, groeiend langs een perceelrand.

In dit hok 235-475 streepten we totaal 53 taxa.

De Doorbraak, 15 juli 2017 (Wytze Boersma)

Deelnemers: Wytze Boersma, Igor Mavridis, Harvey Pearson, Helena Post, Andries van Rensen, Harry Scheper, Pieter Stolwijk, Ben van Venen, René de Wilde .

De excursie van de FWT voerde ons naar De Doorbraak tussen Bornerbroek en zijtak Twentekanaal, km hok 240 – 481. Dit gedeelte van de De Doorbraak is het laatste stuk dat vorig jaar gereed is gekomen. De Doorbraak is een nieuw gegraven beek van 13 km lang, die de Almelose Loolee en de Azelerbeek verbindt met de Eksosche Aa en de Regge.

In eerste plaats is de beek bedoeld om toekomstige wateroverlast van Almelo te voorkomen. Het tweede aspect is een ecologische verbinding tussen Twente en Salland. Hierdoor heeft de beek een breed profiel van +/- 70 meter gekregen terwijl de beek zelf ongeveer 10 meter breed is. Bij hevige regenbuien heeft de beek voldoende capaciteit om het water af te voeren. Door deze constructie ontstaan er plas/dras oevers die een bijzondere vegetatie kunnen hebben. In het verleden zijn al andere delen van De Doorbraak onderzocht wat al bijzondere soorten heeft opgeleverd. Hoe het deze keer zou zijn moesten we maar afwachten.

Voordat we met het strepen konden beginnen moesten we over een hek klimmen met een bordje "Niet betreden". Ach dachten we, "deze bordjes hebben we wel vaker gezien". Maar aan het eind werden we aangesproken dat het toch niet de bedoeling was omdat het een verstoring van de paarden zou kunnen geven. Gelukkig hadden we alle soorten al gestreept.

In het begin kwamen we de huis-, tuin- en keukensoorten tegen. *Poa annua* (Straatgras), *Taraxacum officinale* s.l. (Paardenbloem), *Plantago major* subsp. *major* (Grote weegbree), *P. major* subsp. *intermedia* (Getande weegbree). Bij *Myosotis laxa* subsp. *cespitosa* (Moerasvergeet-mij-nietje) en *M. scorpioides* subsp. *scorpioides* (Zompvergeet-mij-nietje) werd wat langer stil gestaan om de kenmerken uit te leggen. Dit gebeurde ook met *Crepis capillaris* (Klein streepzaad).

Even later vonden we *Eleocharis acicularis* (Naaldwaterbies), *Lythrum portula* (Waterpostelein) en *Crassula helmsii* (Watercrassula). Deze laatste is wel leuk maar ook weer niet. Het is een invasieve exoot die in korte tijd hele oppervlakten kan bezetten.

Ook bijzonder was dat we 5 hypericum-soorten vonden, *Hypericum perforatum* (Sint-Janskruid), *H. maculatum* subsp. *obtusiusculum* (Kantig hertshooi), *H. tetrapterum* (Gevleugeld hertshooi), *H. humifusum* (Liggend hertshooi) en *H. elodes* (Moerashertshooi). Even hebben we gedacht dat we te doen hadden met *H. x desetangsii*, de kruising tussen Sint-Janskruid en Kantig hertshooi. Helaas waren de kenmerken niet overtuigend.

Wel vonden we vermoedelijk een kruising tussen *Juncus effusus* (Pitrus) en *J. conglomeratus* (Biezenknoppen): *J. x kern-reichgeltii*. De stengel heeft bovenaan de groeven van Biezenknoppen en is zo glad als Pitrus. Voor de zekerheid moet deze soort nog gevalideerd worden.

Hierna hebben we het bosje dat in het hok lag nog even bekeken. Daar vonden we naast *Sambucus nigra* (Gewone vlier) ook *S. racemosa* (Trosvlier). Maar ook *Polygonatum multiflorum* (Gewone salomonszegel), *Carex pilulifera* (Pilzegge), *Veronica beccabunga* (Beekpunge) en *Urtica urens* (Kleine brandnetel). Deze laatste kom je niet meer zo vaak tegen.

Tot slot nog een stukje langs het kanaal waar we *Sonchus palustris* (Moerasmelkdistel), *Rhinanthus angustifolius* (Grote ratelaar) en *Scutellaria galericulata* (Blauw glidkruid) vonden.

Al met al een mooie excursie, veel soorten gezien, totaal 224 onder goede omstandigheden, wolkenvelden, zon en een heel klein beetje regen.

Eksosche Aa, 2 september 2017 (Wytze Boersma)

Om 10 uur verzamelden de volgende 8 deelnemers zich op de parkeerplaats bij de Ypelo school: Wytze Boersma, Igor Mavridis, Jan Meutstege, Harvey Pearson, Helena Post, Andries van Rensen, Harry Scheper, Ben van Venen.

Doel van de excursie was om de natuurontwikkeling langs de Eksosche Aa tussen Ypelo en Rectum opnieuw te bekijken.

Voor deze laatste excursie van 2017 was km hok 236-483 uitgekozen. De laatste inventarisatie was in 2002 met ongeveer 180 soorten. In 2005 heeft Piet Bremer (provincie Overijssel) nog een bezoek gebracht aan dit gebied. Hij vond toen een aantal bijzondere soorten zoals: *Apium inundatum* (Ondergedoken moerasscherm), *Eleogiton fluitans* (Vlottende bies), *Stratiotes aloides* (Krabben-scheer) en *Succisa pratensis* (Blauwe knoop). Nadien is een groot deel van het km-hok op de schop gegaan voor de aanleg van een (drink)waterbuffer gebied (plan Dakhorst). De werkzaamheden zijn in 2014 afgerond. De doelen van dit project zijn tweeledig: (1) een drinkwaterbuffer voor het nieuwe drinkwatergebied Rectum-Ypelo en (2) een retentiegebied voor het geval van hevige neerslag. Het project is in opdracht van VITENS uitgevoerd.

Het km-hok kan grofweg ingedeeld worden in de volgende biotopen: 1e de oever en het zandpad langs de Eksosche Aa; 2e een nieuw gegraven poel langs het fietspad; 3e het grachtenstelsel van de voormalige havezate; 4e het zandpad langs met houtwallen; 5e de bouwlanden en graslanden. In het eerste gebied vonden we de "normale" soorten zoals *Plantago lanceolata* (Smalle weegbree), *Hypochaeris radicata* (Biggenkruid) en *Crepis capillaris* (Klein streepzaad) en langs de oever van Eksosche Aa *Stachys palustris* (Moerasandoorn), *Typha latifolia* (Grote lisdodde), *Glyceria maxima* (Liesgras) en *Carex acuta* (Scherpe zegge). Bij de gegraven poel stond op de oever o.a. *Pulicaria dysenterica* (Heelblaadjes), *Isolepis setacea* (Borstelbies), *Juncus acutiflorus* (Veldrus) en *J. articulatus* (Zomprus) en in het water *Eleocharis palustris* (Gewone waterbies), *Nymphoides peltata* (Watergentiaan) en *Ranunculus aquatilis* (Fijne waterranonkel).

Bij de poel hebben we ook even geluncht. Een deel van de deelnemers is vanwege andere verplichtingen naar huis gegaan.

Hierna zijn we op zoek gegaan naar de soorten die Piet Bremer in 2005 had gevonden. De locatie lag tussen weidepercelen. Om daar te komen moesten we over het erf van de boerderij. Even aan-

gebeld en toestemming gevraagd. De eigenaar had geen bezwaar. Gelijktijdig kregen we nog historische informatie. Het bleek dat daar een havezate had gestaan waarvan de grachten zijn overgebleven. Van de soorten van Piet vonden we alleen *Apium inundatum* (Ondergedoken waterscherm) terug. De soort had zich wat verplaatst en heeft zich behoorlijk uitgebreid over een lengte van zo'n 20 meter. Ook vonden we *Potamogeton natans* (Drijvend fonteinkruid) en *P. trichoides* (Haarfonteinkruid) en *Oenanthe aquatica* (Watertorkruid).

Tenslotte langs de onverharde weg met houtwallen en langs een maisakker en grasland terug naar de parkeerplaats. Onderweg vonden we *Lonicera periclymenum* (Wilde kamperfoelie), *Sorbus aucuparia* (Lijsterbes), *Mycelis muralis* (Muursla) en *Ribes rubrum* (Aalbes).

Tot slot: Tijdens de excursie vonden we verschillende bastaarden (hybriden) zoals *Festulolium x loliaceum* (Trosraaigras) = *Festuca pratensis* (Beemdlangbloem) x *Lolium perenne* (Engels raaigras) op zandpad langs de Aa, *Viola x contempta* = *Viola arvensis* (Akkerviooltje) x *Viola tricolor* (Driekleurig viooltje) langs de rand van de maisakker en *Rorippa x armoracioides* (Valse akkerkers) = *Rorippa austriaca* (Oostenrijkse kers) x *Rorippa sylvestris* (Akkerkers) langs het fietspad.

Een mooie excursie met goed weer, zonnig en wolkenvelden. Totaal 245 soorten genoteerd.
